

USNESENÍ

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Mgr. Martina Jachury a soudkyň Mgr. Nadi Pínové a Mgr. Markéty Jiráskové v právní věci

žalobce: **R. Š.**, narozený xxx,
bytem xxx, xxx
zastoupen Mgr. Radkem Jilgem, advokátem
se sídlem Praha 2, Ladova 2044/3

proti
žalované: **Česká republika - Ministerstvo spravedlnosti**,
se sídlem Praha 2, Vyšehradská 427/16,

o 1 000 000 Kč s příslušenstvím, k odvolání žalované proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 15. listopadu 2019, č. j. 26 C 244/2017 - 118,

takto:

Rozsudek soudu prvního stupně se ve výrocích I. o věci samé a III., IV. o nákladech řízení zrušuje a v tomto rozsahu se věc vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. Napadeným rozsudkem soud prvního stupně výrokem pod bodem I. uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 124 950 Kč do 15 dnů od právní moci rozsudku, výrokem pod bodem II. zamítl žalobu s požadavkem žalobce, aby žalované byla uložena povinnost zajistit dodržování zákazu kouření v prostorách věznice, kde je kouření zakázáno a zaplatit žalobci částku 875 050 Kč, výrokem pod bodem III. soud prvního stupně uložil žalované povinnost nahradit žalobci náklady řízení ve výši 22 808,50 Kč k rukám jeho právního zástupce a konečně výrokem pod bodem IV. uložil soud prvního stupně žalované povinnost nahradit náklady řízení státu na účet soudu prvního stupně ve výši 1 738 Kč.
2. Soud prvního stupně takto rozhodl o žalobě, na základě které se žalobce domáhal náhrady nemajetkové újmy ve výši 1 000 000 Kč a dále zajištění, aby žalovaná zajistila dodržování zákazu kouření v prostorách věznice. Žalobce svůj nárok odůvodnil tím, že je nekuřák a během výkonu trestu odnětí svobody byl vystaven kouření. Ve věznicích nejsou dodržována pravidla pro kuřáky a nekuřáky. I přes opakované stížnosti byl žalovaný vystaven cigaretovému kouři nejen ve své cele, ale i v dalších prostorách věznice. Žalobci tak byla způsobena nemajetková újma tím, že musel setrvávat v místnostech, které ač byly nekuřácké, byly načichlé kouřem od cigaret, přičemž spoluvězni si zde běžně zapalovali cigarety, avšak vězeňská služba toto protiprávní jednání tolerovala. Žaloba pak vycházela z žádosti o odškodnění - předběžné projednání nároku, který žalobce uplatnil u žalované. V této žádosti se pak uvádí, že se žalobce ve výkonu trestu odnětí svobody nachází od roku 2010, kdy je od té doby ubytován v různých odděleních s kuřáky. Žalobce vždy upozorňoval, že je nekuřák, ale vždy mu nebylo vyhověno. V listopadu 2016 byl žalobce převezen do Stráže pod Ralskem, kde se situace s kouřením rapidně zhoršila. Dne xxx byl žalobce přestěhován na oddělení xx, kde byla situace neúnosná. Kouřilo se tam úplně všude a nikoho to nezajímalo. Přes stížnosti žalobce nebyla sjednána náprava. Více než 7 let tak žalobce

dýchal cigaretový kouř, kdy poslední měsíce se situace ve věznici ve Stráži pod Ralskem výrazně zhoršila.

3. Žalovaná navrhlá zamítnutí žaloby s tím, že problematice kouření mimo vyhrazené prostory je ze strany zaměstnanců vězeňské služby věnována pozornost. Všechny podněty žalobce byly řádně projednány a ve věci nelze tak shledat nesprávný úřední postup. V průběhu řízení žalovaná vznesla námitku promlčení na náhradu nemajetkové újmy vzniklé za pobytu žalobce v jiných věznicích než ve Stráži pod Ralskem, neboť žalobce v rámci předběžného uplatnění nároku u žalované uplatnil pouze nárok stran tvrzeného nesprávného úředního postupu Vězeňské služby ve Stráži pod Ralskem.
4. Soud prvního stupně po provedeném dokazování listinnými důkazy, jakož i vypoředení svědků P. T., P. B., P. K., J.H., což byli spoluvězni žalobce, uzavřel, že ve věznicích, kde byl žalobce v rámci výkonu trestu, vězni neposlechli pokynu o zákaz kouření a kouřili na celách kdykoli. Stejně tak kouřili i ve společných prostorách. Vězeňská služba tak řádně nezabezpečila dodržování zákazu kouření, nepřijala žádná účinná opatření, aby nekuřáci nebyli vystaveni tomuto „pasivnímu kouření“. Soud prvního stupně vzal za prokázané, že žalobci v důsledku tohoto nesprávného úředního postupu vznikla nemajetková újma, neboť musel dýchat kouř a nemohl se nikam uchýlit, kde by tomuto kouření ostatních spoluvězňů unikl. Kouř mu vadí, štípe ho do očí a má kašel, nechce si kazit zdraví, kvůli tomu, že žalovaná nebrání tomuto neuposlechnutí zákazu kouření a žalobce nepřeložila do cely s jinými nekuřáky. Soud prvního stupně s odkazem na ustanovení zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, jakož i příslušná ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. za použití § 23 odst. 6 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. uzavřel, že ze strany věznic došlo k nesprávnému úřednímu postupu, neboť bylo jednoznačně prokázano všemi slyšenými svědky, že se ve věznici kouřilo, a že tato skutečnost nebyla nějak ze strany věznic řešena a žalobce sám nekuřák přesto žádal, aby byl oddělen od kuřáků, přičemž byl nucen být v přítomnosti těchto kuřáků, a to dokonce i na jedné cele. Žalovaná přes urgence žalobce ani přes četné stížnosti žalobce tuto situaci neřešila. Soud pak dospěl k závěru, že obtěžováním žalobce pasivním kouřením došlo k zvlášť závažnému zásahu do jeho osobnostních práv. Z titulu závažného zásahu přiznal žalobci částku 124 950 Kč, když ve zbytku žalobu zamítl. Soud pro stanovení finanční satisfakce stanovil objektivní hledisko, když žalobce netvrdil ani neprokázal rozsah způsobené újmy. Nicméně objektivně pasivní kouření je zásahem do sféry zdraví a je i s přihlédnutím k tomu, že žalobce byl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody. Nemůže být k tíži těch, kteří nekuřáci, připisováno, že větší část lidí ve věznici kouří. Soud přihlédl i k tomu, že pokud je osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, nemůže se volně pohybovat, nemůže jít například na procházku nebo do jiných prostor, aby se kuřáků zbavila. Nezbyvá jí nic jiného než skutečně kouř pasivně dýchat, a to neustále. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že zadostiučinění, které vyčíslil na částku 150 Kč za den je odpovídající, když vycházel z výše zadostiučinění za vazbu, které je soudy přiznáváno v rozmezí 500 až 1500 Kč za den. 10 % z této částky pak lze považovat za přiměřenou satisfakci pro žalobce. Za období od 25. 9. 2014 do 31. 12. 2016, tj. za 833 dní určil soud prvního stupně částku 124 950 Kč. Dále pak soud prvního stupně uzavřel, že nemůže přihlédnout k námitce promlčení, neboť v době, kdy byla podána žaloba, a kdy žalobce u žalované uplatnil předběžně svůj nárok na zásah do osobnostních práv, žalobce trval na tom, že soud musí zohlednit celé období, kdy byl žalobce vystaven tomuto nechtěnému pasivnímu kouření.
5. Proti tomuto rozsudku podala včasné odvolání žalovaná, která napadla vyhovující výrok pod bodem I., jakož i výroky o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a ve vztahu k státu pod body III. a IV. Žalovaná namítla, že soud prvního stupně nesprávně věc právně posoudil, nedostatečně zjistil skutkový stav věci a na základě provedených důkazů dospěl i k nesprávným

skutkovým zjištěním. Soud prvního stupně celou věc naprosto zobecnil, a projednával nárok žalobce v rozsahu, který nebyl vůbec uplatněn. Soud tak neodůvodněně překročil předmět žaloby. Pokud žalobce rozšířil svůj nárok o jiná období a jiné odpovědné subjekty, než byly uvedeny v žalobě, měl o těchto nových tvrzeních procesně rozhodnout. Co se týče obsahu žalobních tvrzení, o těch se vyjadřoval i Městský soud v Praze ve svém usnesení ze dne 15. 1. 2018, č. j. 1 Nc 3009/2017 - 15, kterým rozhodoval o místní příslušnosti soudu a uzavřel, že žalobce uvedl, že v rámci výkonu trestu odnětí svobody ve věznici Stráž pod Ralskem jsou porušována základní práva žalobce a tím je tedy způsobena tvrzená nemajetková újma. Jak výše uvedeno, i Městský soud v Praze dospěl k závěru shodně s žalovanou, že k nesprávnému úřednímu postupu mělo dojít toliko ve věznici Stráž pod Ralskem, nikoli v dalších věznicích, ve kterých žalobce v rámci svého výkonu trestu odnětí svobody pobýval. V rámci ústního jednání konaného dne 12. 3. 2019 bylo právní zástupkyní žalobce uváděno, že si žalobce stěžuje na situaci, která byla ve věznici Stráž pod Ralskem. I z návrhu na provedení dokazování uvedeným v žalobě tato skutečnost zřetelně vyplývá. Shodně tak i výsledky dokazování se týkají problematiky kouření pouze ve věznici ve Stráži pod Ralskem. Žalované tak není zřejmé, z jakých tvrzení a z jakých důkazů čerpal soud při určení období pobytu žalobce ve výkonu trestu odnětí svobody od 25. 9. 2014 do 31. 12. 2016. Pro posouzení tvrzeného neoprávněného zásahu do osobnostních práv žalobce, konkrétně do jeho zdraví, a požadovaného zadostiučinění, je důležitá nejen jeho povaha a rozsah, ale i doba jeho trvání. Dále žalovaná namítá, že nesouhlasí s argumentací soudu prvního stupně v tom směru, že by se Vězeňská služba ČR dopustila nesprávného úředního postupu tím, že nezajistila dodržování zákazu kouření a nepřijala žádná účinná opatření. Naopak vězeňská služba se zabývala každou stížností podanou žalobcem. Ostatně k tomu také bylo prováděno dokazování k návrhu žalované. Například ve vyjádření vězeňské služby ze dne 21. 11. 2017 se vězeňská služba vyjadřuje k postupu při přistuižení vězně při nedbání zákazu kouření. Jsou tak učiněna nápravná opatření. Naopak vyplynulo, že každou jednotlivou stížnost vězeňská služba řádně zjistila z kamerových záznamů a za tento skutek osobu odpovědnou náležitě potrestala. Není tedy pravdivé, že zaměstnanci vězeňské služby nikterak porušování zákazu kouření mimo vyhrazený prostor neřeší. Žalovaná jednotlivé stížnosti žalobce a způsoby jejich řešení více rozebírá ve svém vyjádření k žalobě, k čemuž doplnila i listinné důkazy. Z jednotlivých výsledků svědků provedených v rámci dokazování vyplývá, že tito o zákazu kouření věděli, byli na ně upozorňováni vychovateli, ale nerespektovali jej. V tomto případě se jedná o individuální selhání jedinců, jedná se o exces, a žalobce by se tak se svými nároky měl obrátit přímo na tyto osoby. V neposlední řadě žalovaná namítá chybný postup soudu, který namítla přímo při ústním jednání konaném dne 9. 5. 2017, kdy soud přistoupil k výslechu svědka P. B., který nebyl žádnou ze stran navržen a současně ani předvolán soudem, ale dostavil se bez předvolání a po uplynutí koncentrační lhůty. Soud tento výslech svědka provedl, vycházel při svém rozhodování z jeho výpovědi. Rovněž tak žalovaná namítá pochybení soudu prvního stupně při rozhodování o nákladech řízení státu. Navrhla, aby odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku I. a žalobu zamítl, znovu rozhodl o nákladech řízení mezi účastníky a ve vztahu k státu.

6. Žalobce ve svém písemném vyjádření k odvolání žalované navrhl potvrzení napadeného rozsudku ve výroku I., jakož i ve výrocih o nákladech řízení. Soud prvního stupně dle žalobce rozhodl správně, kdy v dnešní době je dostatečně prokázána výrazná škodlivost pasivního kouření. Rovněž tak soud prvního stupně dle žalobce správně vyhodnotil námitku promlčení žalované, jakož i výši a období, za které přiznal nemajetkovou újmu. Žalobce je toho názoru, že vězeňská služba nečinila dostatečná opatření k nápravě, vzhledem k četnosti a intenzitě zásahu do žalobcových práv a bylo třeba přistoupit k opatření přísnějšímu.
7. Odvolací soud z podnětu podaného odvolání přezkoumal napadený rozsudek ve výrocih odvoláním dotčených, jakož i řízení jeho vydání předcházející podle § 212 a § 212a o. s. ř., a aniž

za tím účelem bylo nutno nařizovat jednání podle § 214 odst. 2 písm. d) o. s. ř., dospěl k závěru, že dosud nejsou dány podmínky ani pro potvrzení ani pro změnu napadeného výroku, kterým soud prvního stupně žalobě vyhověl, co do částky 124 950 Kč.

8. Soud prvního stupně zatížil řízení vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jakož i nedostatečně zjistil skutkový stav věci a zjištěné skutečnosti posoudil chybně i po stránce právní.
9. Předně je třeba souhlasit s odvolací námitkou žalované v tom směru, že soud prvního stupně přiznal odškodnění za období, které vůbec nebylo předmětem žaloby. Soud prvního stupně v bodě 21 odůvodnění svého rozsudku vyšel z období od 25. 9. 2014 do 31. 12. 2016. Je sice pravdou, že žalobce v žalobě uvádí, že jelikož je nekuřák, snáší velice těžce podmínky, které přetrvávají ve většině českých věznic, avšak následně porušování zákazu kouření ze strany kuřáků ve věznici vztahuje toliko na Věznici Stráž pod Ralskem. V žádosti o odškodnění, datované dne 12. 9. 2017 (č. l. 53 spisu) požaduje částku 1 000 000 Kč s tím, že v listopadu roku 2016 byl převezen do Věznice Stráž pod Ralskem, kde se situace s kouřením rapidně zhoršila a zdejší věznice toto moc neřeší. Dne xxx byl přestěhován na oddíl xx, kde je situace ohledně kouření neúnosná. Dále pak v žádosti uvádí, že ke 12. 9. 2017 nebyla sjednána žádná náprava. Je tedy zřejmé, že žalobce ve své žádosti o odškodnění adresované žalované ve smyslu příslušných ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. požaduje náhradu nemajetkové újmy ve výši 1 000 000 Kč za období od přeložení do Věznice ve Stráži pod Ralskem, tj. od listopadu 2016 do doby uplatnění tohoto nároku, tj. do 12. 9. 2017. Je tedy nepochopitelné, proč soud prvního stupně přiznal žalobci odškodnění za období od 25. 9. 2014 do 31. 12. 2016, tj. za zcela odlišné období, než byl nárokován samotným žalobcem. Lze dát v této souvislosti za pravdu žalované, kdy pokud žalobce svůj nárok chtěl uplatnit za další období, pak toto je nutno učinit změnou žaloby ve smyslu § 95 o. s. ř. a případně jejím připuštěním ze strany soudu. Tento postup však soudem prvního stupně nebyl vůbec učiněn. Za této situace pak i posouzení vznesené námítky promlčení ze strany soudu prvního stupně je chybné, neboť nebylo-li za období do listopadu roku 2016 žalováno, pak ani tímto nárokem se soud prvního stupně správně zabývat nemohl. Byla-li by připuštěna žaloba, pak by námitka promlčení z hlediska žalovaného období musela být posuzována od doby uplatnění změny žaloby. Již toto pochybení soudu prvního stupně muselo vést odvolací soud ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně v napadeném výroku I.
10. Rovněž tak lze dát za pravdu další námitce žalované v tom směru, že soud prvního stupně při hodnocení důkazů vůbec nepřihlédl k důkazům žalované, resp. je vůbec nehodnotil, a to zejména listinné důkazy o řešení stížností žalobce na kouření ve společných prostorách, kdy jednotlivé prohřešky ostatních spoluvězňů spočívajících v kouření ve společných prostorách byly vězeňskou službou zadokumentovány a s těmi, kteří byli při porušení zákazu kouření přistiženi, byly prováděny individuální pohovory a byly s nimi sepsány záznamy o kázeňském přestupku. To vyplývá z úředního záznamu ze dne 16. října 2017 na č. l. 28 spisu, jakož i ze záznamů o kázeňských přestupcích na č. l. 29 a 30 spisu. Rovněž tak soud prvního stupně vůbec nevyhodnotil vyřízení stížnosti provedené vězeňskou službou dne 11. srpna 2017 na č. l. 37 až 38 spisu. Soud prvního stupně se tak dostatečně nezabýval otázkou, zda je nesprávným úředním postupem ze strany státu - Vězeňské služby ČR okolnost, že jednotliví vězni porušují zákaz kouření ve společných prostorách, přičemž toto porušení kouření je pak následně ze strany Vězeňské služby sankcionováno. Dle odvolacího soudu nemůže jít ze strany státu - Vězeňské služby ČR o nesprávný úřední postup v případě, kdy jednotliví spoluvězni žalobce porušují zákaz kouření ve společných prostorách věznice mimo prostory vyhrazené kuřákům, kdy tato porušení následně vězeňská služba prošetřuje a sankcionuje, jsou-li prokázána. Jde o protiprávní jednání ze strany jednotlivých spoluvězňů, nikoli o nesprávný úřední postup ze strany státu.

11. Jiná situace by nastala v případě, pokud by docházelo ke kouření spoluvězně žalobce na cele, na které by byl žalobce umístěn, ačkoli by žádal, že nemůže být umístěn na cele s kuřákem. Tímto se však soud prvního stupně blíže nezabýval a ani toto nevyplývá prozatím z výsledku dokazování, tj. že by některý ze spoluvězněů kouřil na cele s žalobcem v předmětném období a že by takovou situaci vězeňská služba neřešila. Zároveň pak odvolací soud upozorňuje na okolnost, že tvrzená nemajetková újma spočívající v trpění pasivního kouření ze strany žalobce musí být v řízení, jak tvrzena, tak i prokázána. Nelze proto toliko učinit závěr, tak jak to vyslovil soud prvního stupně v odůvodnění napadeného rozsudku v tom směru, že žalobce netvrdil a ani neprokázal rozsah způsobené újmy, nicméně objektivně pasivní kouření zásahem do sféry zdraví je.
12. Ze všech výše uvedených důvodů proto odvolací soud postupoval podle § 219a odst. 1 písm. a), odst. 2 o. s. ř. a rozsudek soudu prvního stupně v napadeném výroku I. o věci samé, jakož i v akcesorických výrocích pod body III. a IV. o nákladech řízení zrušil a podle § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. mu věc vrátil v tomto rozsahu k dalšímu řízení.
13. V dalším řízení bude na soudu prvního stupně, aby vázán závazným právním názorem posoudil nárok žalobce z titulu tvrzené nemajetkové újmy za období, které sám žalobce učinil předmětem žaloby, přičemž pokud by chtěl žalobce učinit předmětem žaloby jiné období, než které vyplývá ze skutkových tvrzení obsažených v žalobě ve spojení s předběžným uplatněním nároku u žalované, aby tak učinil, případně změnou žaloby, kterou však soud prvního stupně může či nemusí ve smyslu § 95 o. s. ř. následně připustit. Pokud by tak soud prvního stupně učinil, tj. připustil by rozšíření žaloby i na jiné období, pak je povinen opětovně se zabývat námitkou promlčení, jakož i tím, zda žalobce za uvedené období uplatnil předběžně svůj nárok u žalované.
14. Dále se pak soud prvního stupně bude zabývat tím, zda se žalovaná skutečně dopustila nesprávného úředního postupu v tom směru, že nezabezpečila žalobci pobyt na cele s nekuřáky, případně, zda z hlediska tvrzeného nesprávného postupu je s přihlédnutím k závaznému právnímu názoru odvolacího soudu nesprávným úředním postupem i to, zda spoluvězni žalobce kouřili ve společných prostorách, na což by měl žalobce opakovaně vězeňskou službu upozorňovat a zda stížnosti žalobce byly adekvátně vězeňskou službou řešeny po kázeňské stránce s vězni, kteří se uvedeného kázeňského provinění dopustili. Pokud by tomu tak bylo, nedošlo by k nesprávnému úřednímu postupu, k nesprávnému úřednímu postupu by došlo pouze v případě, pokud by odůvodněné stížnosti na kouření ve společných prostorách vězeňská služba neřešila. To však musí vyplývat až z výsledků provedeného dokazování, kdy soud prvního stupně je povinen zhodnotit všechny provedené důkazy, a to ve smyslu ust. § 132 o. s. ř.. V novém rozhodnutí se pak soud prvního stupně vypořádá i s námitkou žalované v tom směru, zda v případě neúspěchu ve věci je žalovaná, coby organizační složka státu, povinna hradit náklady vzniklé státu v souvislosti s hrazením svědeckého. Zároveň se soud prvního stupně vypořádá i s námitkou pokud jde o výslech svědka B., tj. zda jeho svědeckou výpověď je možno hodnotit či nikoli.

Poučení:

Proti tomuto usnesení není dovolání přípustné.

Praha 28. února 2020

Mgr. Martin Jachura v.r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Zuzana Turoňová.